

VÅLD I NÄRA RELATIONER

HAND-
BOK FÖR
REGIONAL
SAMVERKAN I
VÄRMLAND
REVIDERAD
2017

VÅLD I NÄRA RELATIONER

UTGIVEN AV
Länsstyrelsen Värmland

TRYCK
STIBO GRAPHIC A/S

ISSN
0284-6845

PUBLIKATIONSNUMMER
2017:03
Revidering av tidigare version 2014:21, 2015:35

GRAFISK FORM
Josefin Larnemark

Fler exemplar av rapporten kan laddas ner från
www.lansstyrelsen.se/varmland

VÅLD I NÄRA RELATIONER - HANDBOK FÖR REGIONAL SAMVERKAN I VÄRMLAND

är ett samverkansdokument mellan Landstinget i Värmland, Migrationsverket, Försäkringskassan, Åklagarkammaren i Karlstad, Polisområde Värmland, Kriminalvården i Värmland och Värmlands 16 kommuner. Samhällsråd Värmland har initierat arbetet och nätverket för myndighetssamverkan Våld i nära relationer har med hjälp av en arbetsgrupp arbetat fram den.

I nätverket ingår representanter från Landstinget i Värmland, Polisområde Värmland, Åklagarkammaren i Karlstad, Socialtjänsten i flera värmländska kommuner, Skolan i Värmland, Försäkringskassan, Migrationsverket, Länsstyrelsen Värmland och Kriminalvården i Värmland.

Arbetsgruppen består av Pia Hammar - Åklagarkammaren i Karlstad, Per Sundqvist - Kriminalvården i Värmland, Linda Ekman - Polisområde Värmland, Isabel Persson - Länsstyrelsen Värmland, Josefin Larnemark - Länsstyrelsen Värmland, Cathrine Kvarnström och Lisbet Engh - Karlstads kommun, Lotta Österlund-Jansson - Grums kommun, Sabina Gómez Jansson - Kristinehamnns kommun, Carin Johnson - Landstinget i Värmland, Pernilla Mattsson - Försäkringskassan och Gunilla Hernström - Migrationsverket.

GEMENSAMMA DEFINITIONER OCH GRUNDPRINCIPER	6
SAMMANFATTNING	10
Våld mot barn i nära relationer	12
Våld mot vuxna i nära relationer	14
BARNAHUS VÄRMLAND	16
FÖRSKOLA OCH SKOLA	18
Upptäcka, identifiera och fråga	20
Dokumentation	20
Sekretess	21
Samverka och förebygga	21
SOCIALTJÄNSTEN	22
Utredning och insatser när det gäller barn	24
Utredning och insatser till vuxna våldsutsatta	29
Vuxna våldsutövare	29
HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN SAMT TANDVÅRDEN	30
Kunskap om våld i nära relationer och dess effekter	32
Ge ett gott bemötande	32
Upptäcka, identifiera, fråga	33
Säkerhet och risk	34
Dokumentation	34
Sekretess	34
Behandla och rehabilitera	35
Samverka och förebygga	35
Kontaktsätt för patienter	36
POLIS OCH ÅKLAGARE	37
Vad är brott?	38

Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning	39
Förundersökning	39
Polisförhör med barn	40
Polisförhör med andra personer	41
Polisförhör med den misstänkte	41
Polisförhör med misstänkt under 15 år	42
Husrannsakan och teknisk undersökning	43
Rättsmedicinsk undersökning	43
Särskild företrädare för barn	44
Målsägandebiträde	44
Kontaktförbud	45
Rättegången	45
Skadeståndsanspråk	46
KRIMINALVÅRDEN	47
Den som misstänks för brott	48
Den som dömts för brott	48
FÖRSÄKRINGSKASSAN	50
Sjukskriven och våldsutsatt	51
Barn som far illa	52
MIGRATIONSVERKET	53
Gruppinformation	55
ANDRA MYNDIGHETERS HANDLÄGGNING	56
Skatteverket	57
Brottsoffermyndigheten	59
KONTAKTER	60
KÄLLFÖRTECKNING	66

GEMENSAMMA DEFINITIONER OCH GRUNDPRINCIPER

Denna handbok avser socialtjänsten, hälso- och sjukvården, polisen, åklagarkammaren, försäkringskassan, förskolan, skolan, migrationsverket, kriminalvården och andra berörda myndigheter i Värmland när det gäller samarbete, handläggning och behandling rörande våld i nära relationer.

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtnar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill.”

Isdal, Per: Meningen med våld, 2001, Gothia Förlag Stockholm

När myndigheterna samverkar vid ärenden som rör våld i nära relationer innebär det att:

- Vi samordnar våra åtgärder i inledningsskedet så att respektive myndighet underlättar andra myndigheters handläggning.
- Vi använder denna vägledande handbok för att underlätta för personal i respektive myndighet att i sitt tjänsteutövande hålla fokus på de barn och vuxna som utsätts för våld i nära relationer samt de som utövar våld.

Gemensamt för våld i nära relationer är att det bottnar i en ojämlik maktrelation där den som utsätts för våld på något sätt är beroende av våldsutövare i exempelvis en partnerrelation, en vänskap eller ett släktskap. Män utsätts ofta för våld av okända män utomhus medan den vanligaste formen av våld mot kvinnor utövas i hemmet av en närstående eller bekant man.¹ Våld förekommer även i samkönade relationer samt av kvinnor mot män i heterosexuella relationer.²

De mänskliga rättigheterna är universella och gäller för alla och envar. De slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria och lika i värde och rättigheter. De syftar till att alla människor ska få möjlighet att leva ett drägligt liv. De inkluderar därför bland annat regler om människors möjlighet att överleva, inbegripet föda och husrum, människors rätt till sina innersta tankar och trosuppfattningar, skydd för familjen, frihet från tortyr och slaveri mer mera.

Utdrag från regeringens webbplats om mänskliga rättigheter <http://www.manskligarattigheter.se>

1 Länsstyrelsen Västra Götalands län (2013:22). *Social hållbarhet – årsbok om arbetet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län 2012*

2 Uppsala universitet, Nationellt centrum för kvinnofrid. *Våld i nära relationer*. Tillgänglig: http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/Vald_i_nara_relationer [2014-05-01]

Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar. Det finns fyra grundläggande och vägledande principer som alltid ska beaktas:

1. Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
2. Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
3. Alla barn har rätt till liv och utveckling.
4. Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Läs mer om barnkonventionen på <https://unicef.se/barnkonventionen>

Våld i nära relationer har stor påverkan på den fysiska och psykiska hälsan för den som utsätts, men också för de barn som bevittnar våldet. Våldet försvårar livssituationen för alla inblandade och har stora samhällsekonomiska konsekvenser genom exempelvis sjukskrivningar, arbetslöshet och kostnader för förebyggande insatser av myndigheter och andra samhällsaktörer. Regeringens strävan är att våld i nära relationer ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Alla människor ska kunna leva utan rädsla att utsättas för våld och övergrepp.³

Våld i nära relationer är ofta ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott. Det är ofta kombinationer av fysiskt, sexuellt och psykiskt våld och hot. Våld i nära relationer innefattar allt våld som kan inträffa inom familjen, av någon man står i beroendeställning till eller av någon man har eller har haft en nära relation till. Det omfattar mäns våld mot kvinnor, våld mot partner, barnmisshandel, hot och våld mellan olika familjemedlemmar.

Myndigheternas gemensamma grundprinciper för oss som i vår yrkesutövning kommer i kontakt med de våldsutsatta och våldsutövarna är att:

- Skydda de våldsutsatta och synliggöra våldet.
- Bistå de våldsutsatta och våldsutövare med adekvat stöd och behandling.
- Samverka för att respektive myndighets utredning blir så professionell och rättssäker som möjligt för alla.
- Tillerkänna våldsutsatta rättsskydd av ansvariga myndigheter.
- Arbeta förebyggande mot våld i nära relationer.

³ Regeringens skrivelse 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet*

VÅLD ÄR INTE BARA KNYTNÄVSSLAG

Fysiskt våld - Knuffar, att bli fasthållen, dragen i håret, slagen eller sparkad.

Sexuellt våld - Våldtäkt eller andra påtvingade sexuella handlingar, alternativt sexuella handlingar som personen inte vågar eller har förmåga att säga nej. För barn under 15 år gäller att alla handlingar eller situationer med sexuell innebörd är övergrepp oavsett om de är tvingande eller inte.

Psykiskt våld - Direkta eller indirekta hot mot personen och/eller mot eventuella barn eller att personen blir förlöjligad. Frihetsinskränkningar som isolering, att bli hindrad att träffa släkt och vänner eller att delta i sociala aktiviteter. Även våld eller hot om våld mot husdjur kan räknas till den psykiska utsattheten.

Försummelse - Personer som är beroende av andra personer för vård och omsorg i vardagen kan även utsättas för vanvård eller försummelse, som undanhållande av medicin eller att inte få tillräckligt näringsriktig kost.

Materiellt/ekonomiskt våld - Personens personliga tillhörigheter slås sönder eller förstörs avsiktligt. Kan även innebära att personen förmås skriva under papper som får negativa konsekvenser för hen.⁴

Hedersrelaterat våld och förtryck – kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet är central och utmärker sig genom sitt kollektiva uttryck. Det innebär att det kan finnas förövare av båda könen och att offren kan vara kvinnor och män samt pojkar och flickor. Hedersrelaterat våld och förtryck handlar i många fall om hot som begränsar en ung persons handlingsutrymme eller rätt att välja partner.

Våldsutövare – personer som utövar våld i nära relationer.

Barn – varje person under 18 år.

Barn som far illa – barn som utsätts för skadlig behandling som utgörs av alla former av fysisk eller psykisk misshandel inklusive sexuella övergrepp, fysisk eller psykisk försummelse, kommersiellt eller annat utnyttjande, som leder till eller kan antas skada barnets hälsa, utveckling eller överlevnad. Som skadlig behandling räknas även att barnet stadigvarande vistas i en miljö som innebär eller kan innebära risk för dess hälsa, utveckling eller överlevnad, fysiskt eller psykiskt. Att barnet ser, hör eller på annat sätt förmimmer att våld förekommer i dess närmiljö är också barnmisshandel och kan sätta spår hos barnet på samma sätt som om det utsätts för direkt våld eller kränkningar.⁵

⁴ Socialstyrelsen. *Våld i nära relationer*. Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinarationer/valdsutovare/definition> [2014-05-01]

⁵ SOU 2001:72. *Barnmisshandel – att förebygga och åtgärda*.

**MYNDIGHETERNAS OLIKA
ANSVAR OCH UPPGIFTER
- SAMMANFATTNING**

I allt samråd ska barnets behov av skydd och stöd vara i centrum. Förutsättningen för en fungerande samverkan är att vars och ens yrkesroll och ansvar är tydlig och att man hyser respekt för varandras kompetens. Socialstyrelsens *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (Handbok Våld)* från 2016 samt SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer ska vara ett stöd i arbetet. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd skärper kommunernas, hälso- och sjukvårdens samt till vissa delar tandvårdens skyldighet att stödja och hjälpa barn och vuxna som utsätts för våld i nära relationer. Föreskrifterna omfattar även barn som har bevittnat våld samt våldsutövaren.

Nedanstående delar finns inte med i bilden på sida 12 och 14 utan sammanfattas kort här:

VÅLD MOT BARN I NÄRA RELATIONER

FÖRSKOLANS OCH SKOLANS ANSVAR

- Skapa förutsättningar för barns och elever utveckling och lärande.
- Arbeta hälsofrämjande och förebyggande, samt dokumentera.
- Upptäcka och identifiera våld.
- Anmäla till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.
- Medicinsk, pedagogisk, psykologisk och social bedömning utifrån ett barn-/elevhälsoperspektiv.
- Bedömning av barnets/elevens behov av skydd och säkerhet i samband med vistelse i förskola och skola.
- Hänvisa vidare vid behov av hälso- och sjukvårdsinsatser.
- Samverka med och ge stöd till kontakt med andra verksamheter.

FÖRSÄKRINGSKASSANS ANSVAR

- Fråga om barnets situation/behov.
- Vid misstanke anmäla till socialtjänsten och polisen.

MIGRATIONSVERKETS ANSVAR

- Upptäcka och identifiera våld.
- Anmäla till socialtjänsten vid alla ärenden som involverar barn.

VÅLD MOT VUXNA I NÄRA RELATIONER

FÖRSÄKRINGSKASSANS ANSVAR

- Upptäcka och identifiera våld.
- Fråga samt ta emot information om våldsutsatthet.
- Samordna andra aktörers insatser.

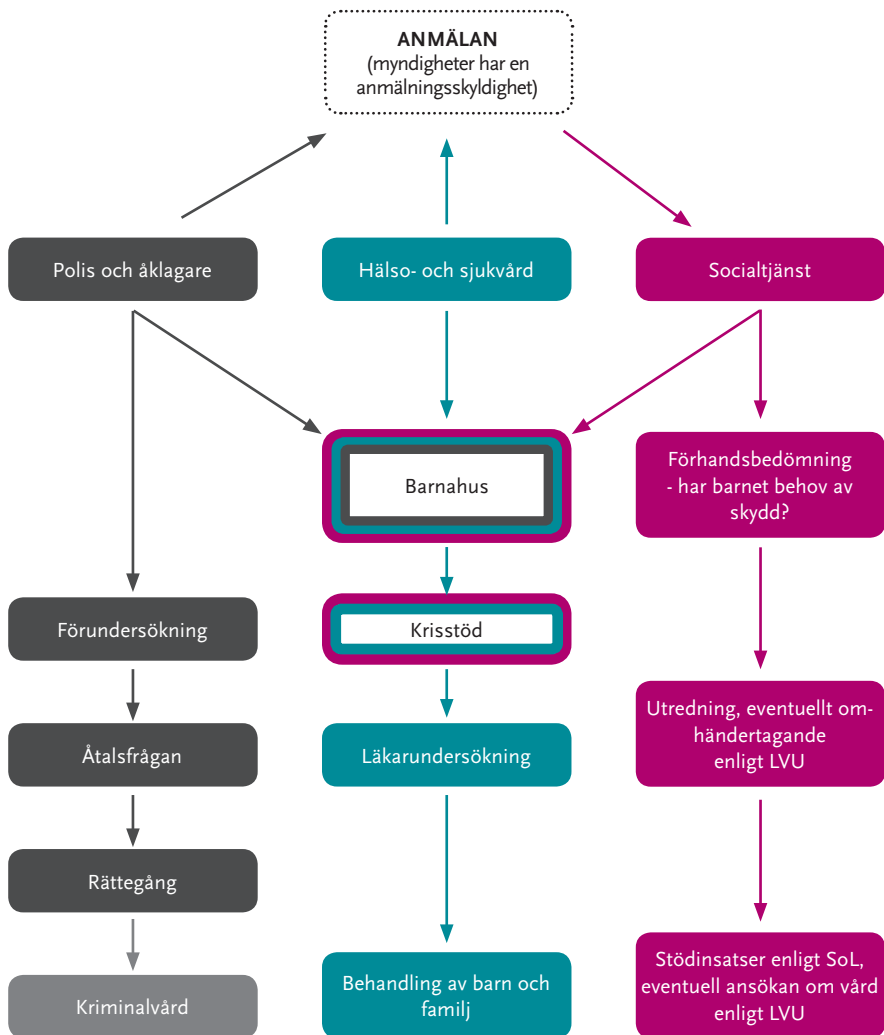
MIGRATIONSVERKETS ANSVAR

- Upptäcka och identifiera våld.
- Förebyggande gruppinformation.
- Anmäla till socialtjänst och polis.
- Ordna skyddade boenden för våldsut-satta eller hotade kvinnor och män.
- Ordna enskilt boende för hbtq-personer, vid religionskonvertering, samt för personer med funktionshinder om dessa riskerar att diskrimineras eller utsätts för våld.

VÅLD MOT BARN I NÄRA RELATIONER

I allt samråd ska barnets behov av skydd och stöd vara i centrum. Förutsättningen för en fungerande samverkan är att vars och ens yrkesroll och ansvar är tydlig och att man hyser respekt för varandras kompetens.

SOCIALTJÄNSTENS ANSVAR

- Inleda utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen.
- Bedöma och tillgodose barnets behov av omedelbart skydd och stöd.
- Tillgodose barnets behov av skydd och stöd mer långsiktigt.
- Ta ställning till om polisanmälan ska göras.
- Samordna arbetet med andra myndigheter.
- Stödja familjen som helhet under utredningstiden och mer långsiktigt.
- Bedöma föräldrarnas omsorgsförmåga och barnets behov av insatser.

POLISENS ANSVAR

- Planera och genomföra förhör och andra utredningsåtgärder.
- Samla bevismaterial.
- Ha kontakt med socialtjänsten.
- Initiera målsägandebiträde/särskild företrädare.

ÅKLAGARENS ANSVAR

- Vara förundersökningsledare (leda brottsutredningen) i samtliga brottsutredningar avseende våld mot barn.
- Besluta vilka gärningar som ska utredas och ge direktiv till polisen om vilka utredningsåtgärder som ska vidtas såsom exempelvis rättsmedicinsk undersökning, rättsintyg, husrannsakan, förhör m.m.
- Fatta beslut om huruvida åtal ska väckas eller om förundersökningen ska läggas ned (när samtliga utredningsåtgärder är vidtagna).
- Väcka åtal i tingsrätten samt föra talan i rätten.

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS INKLUSIVE TANDVÅRDENS ANSVAR

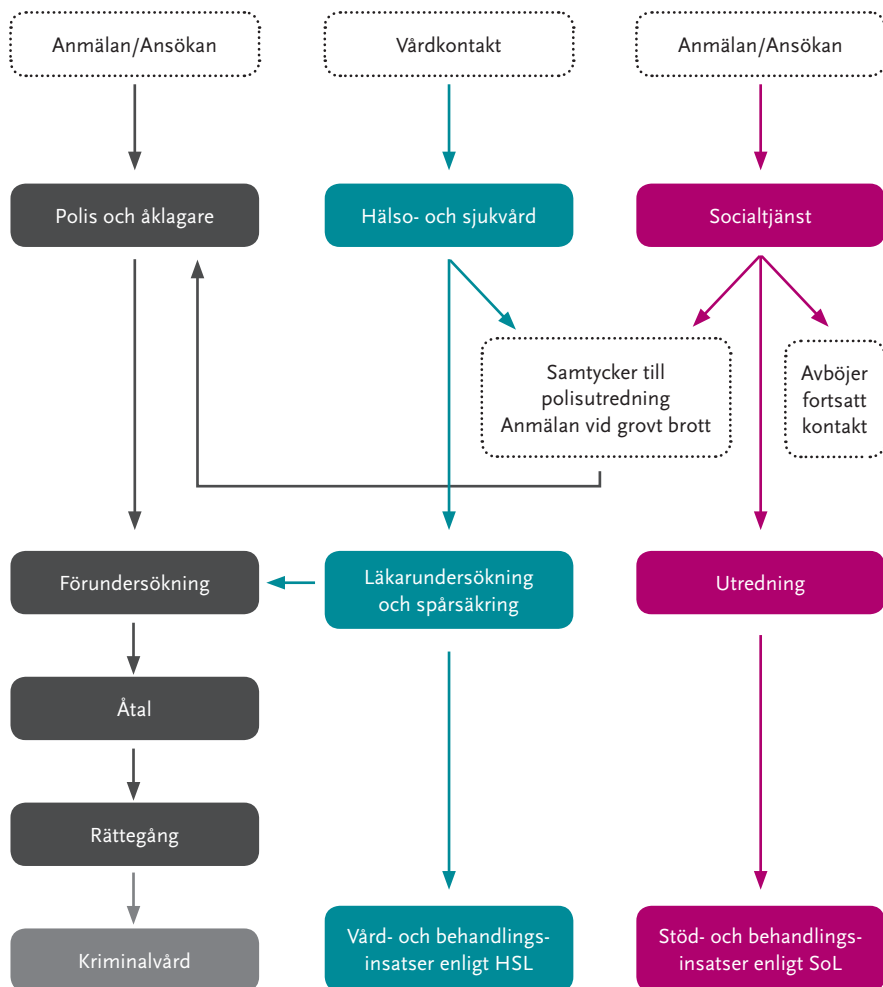
- Upptäcka och identifiera våld.
- Anmäla till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen – oro för barn som far illa eller riskerar att fara illa.
- Utredda barnets somatiska status samt bedöma förekomsten av skador och behovet av behandling.
- Utredda och bedöma barnets psykiatriska symtom och eventuella ohälsa.
- Dokumentera och utfärda intyg eller utlåtande.
- Bedöma och tillgodose barnets behov av krisbearbetning och psykoterapeutisk/psykologisk insats.
- Bedöma och tillgodose föräldrars behov av krisbearbetning och annan behandling.
- Samordna arbetet med andra myndigheter.

KRIMINALVÅRDENS ANSVAR

- Anmäla till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen – oro för barn som far illa eller riskerar att fara illa.

VÅLD MOT VUXNA I NÄRA RELATIONER

I allt samråd ska den våldsutsattas behov av skydd och stöd vara i centrum. Även våldsutövarens behov ska beaktas. Förutsättningen för en fungerande samverkan är att vars och ens yrkesroll och ansvar är tydlig och att man hyser respekt för varandras kompetens.

SOCIALTJÄNSTENS ANSVAR

- Inleda utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen.
- Bedöma och tillgodose den våldsutsattas behov av omedelbart skydd och stöd.
- Tillgodose den våldsutsattas behov av skydd och stöd mer långsiktigt.
- Stödja den våldsutsatta i, och samordna, kontakter med andra myndigheter.
- Hjälpa den våldsutsatta till skyddat boende och ekonomiskt bistånd vid behov.
- Ge information och avlastning till anhöriga.
- Samordna arbetet med andra myndigheter.

POLISENS ANSVAR

- Planera och genomföra förhör med målsägande, vittnen och misstänkt.
- Samla bevismaterial.
- Informera om processens gång och initiera målsägandebiträde.
- Informera om andra stödverksamheter som finns och olika möjligheter till skydd.
- Bedöma risk för upprepat våld.

ÅKLAGARENS ANSVAR

- Vara förundersökningsledare (leda brottsutredningen) i samtliga brottsutredningar avseende våld i nära relationer.
- Besluta vilka gärningar som ska utredas och ge direktiv till polisen om vilka utredningsåtgärder som ska vidtas såsom exempelvis rättsmedicinsk undersökning, rättsintyg, husrannsakan, förhör m.m.
- Fatta beslut om huruvida åtal ska väckas eller om förundersökningen ska läggas ned (när samtliga utredningsåtgärder är vidtagna).
- Väcka åtal i tingsrätten samt föra talan i rätten.

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS INKLUSIVE TANDVÅRDENS ANSVAR

- Upptäcka och identifiera våld.
- Anmäla till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen – oro för barn som far illa eller riskerar att fara illa.
- Medicinsk undersökning och vård.
- Krisomhändertagande och bedömning av psykiska symtom samt behandling.
- Dokumentera och utfärda intyg eller utlåtande.
- Uppmuntra enskild till polisanmälan och vid grova brott överväga polisanmälan.
- Riskbedömning (bedömning av patientens behov av skydd och säkerhet i samband med besöket, görs tillsammans med patienten).
- Ge stöd till kontakt med andra stödinstitanser.
- Samordna arbetet med andra myndigheter.

KRIMINALVÅRDENS ANSVAR

- Utreda eventuellt behov av behandlingsinsatser och stödja våldsutsatta kvinnor.
- Motivera till behandling och göra en riskbedömning.
- I samarbete med socialtjänsten utarbeta en handlingsplan.

BARNAHUS VÄRMLAND

Barnahus Värmland är en samverkan mellan alla Värmlands socialtjänster, polis och åklagarmyndighet, barn- och ungdomsmedicin samt barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Barnahus målgrupp är barn och ungdomar under 18 år som misstänks ha varit utsatta för misshandel i nära relationer, sexuella övergrepp, bevittnat våld i nära relationer, hedersrelaterad problematik samt unga förövare under 15 år. På Barnahus Värmland arbetar två samordnare som socialtjänsten ringer och konsulterar i ärenden när misstanke om brott finns. Utifrån dessa konsultationer bokas tid för samråd med övriga samverkanspartners.

Vid samrådet dras ärendet anonymt, personuppgifter lämnas först i polisanmälan till åklagare och polis. En polisanmälan tas med till samrådet i två exemplar. Socialtjänsten äger rätten att besluta om att göra en polisanmälan eller inte. Om åklagaren beslutar att förundersökning inleds, läggs det under samrådet upp en plan för förhörstider och hur hämtning av barnet ska ske. Frågan om behovet om särskild företrädare och eventuell läkarundersökning på barnahus övervägs. Undersökning sker av barnläkare. Gällande sexuella övergrepp på flickor sker läkarundersökning av barnläkare och gynekolog i samverkan. BUP medverkar konsultativt i samrådet och kan även bistå inför och vid förhör. BUP tar emot remisser för behandling.

Särskild företrädare är en advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå som utses av tingsrätten för att säkerställa brottsutredningen. Den särskilde företrädarens roll är att samtycka till förhör, hämtning av barn och läkarundersökning. Den särskilde företrädaren finns med under förundersökningsprocessen och vid eventuellt åtal och förhandling, för att tillvarata barnets bästa och dess intressen i det rättsliga ärendet.

Målsägarbiträde utses till barn som behöver en rättslig företrädare när annan än vårdnadshavare är misstänkt för brott. Målsägarbiträdet ska tillvarata barnets rättigheter i en rättsprocess. Socialtjänsten kan delta i medhörning under förhör inför sin skyddsbedömning samt eventuellt kommande insatser. Efter förhöret kan socialtjänst, polis och åklagare diskutera hur man tänker runt den fortsatta handläggningen i ärendet.

FÖRSKOLA OCH SKOLA

När förskola och skola anges i denna text omfattar det barnomsorg, skola, fritidshem och elevhälsan oavsett organisationsform.

Förskola och skola har enligt skollagen uppdrag att se till att alla förskolebarn och elever får tillgång till en likvärdig utbildning oavsett var de bor och deras sociala och ekonomiska förhållanden. Utbildningen ska syfta till att främja alla barns och elevers personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare. Alla barn och elever har rätt att utvecklas så långt det är möjligt efter sina förmågor och hänsyn ska tas till deras olika behov.

I skolan ska elever kunna söka upp elevhälsan där tillgång till skolsköterska, skolläkare, kurator, psykolog och personal med specialpedagogisk kompetens ska finnas. Elevhälsans uppdrag är att arbeta hälsofrämjande och förebyggande för att alla elever ska nå kunskapskraven. Personal inom elevhälsan har fördjupade kunskaper inom områden som är betydelsefulla för lärande och hälsa, vilket också omfattar kunskaper om våld i nära relationer. Viktiga områden inom det främjande och förebyggande arbetet mot våld är exempelvis skolans värdegrundsarbete, sex- och samlevnadsundervisning samt hälsosamtal hos skolsköterskan. I förskolan är barnets ansvarspedagog den person ut-
anför familjen som barnet kan anförtro sig till. För förskolebarn är barnavårdscentralen motsvarigheten till elevhälsan.

I skollagen och hälso- och sjukvårdslagen regleras anmälningsplikten när barn riskerar fara illa eller far illa. Det finns även en uppgiftsskyldighet som innebär att lämna ut uppgifter till socialtjänsten som kan vara av betydelse för deras utredning. Uppgiftsskyldigheten gäller även om någon annan gjort anmälan eller socialtjänsten startat utredning på eget initiativ.

UPPTÄCKA, IDENTIFIERA OCH FRÅGA

Att anmäla oro och uppmärksamma socialtjänsten på situationen är ett sätt att ta ansvar för barnets hälsa och utveckling. Inga bevis behövs. Anmälningsskyldigheten är personlig och kan inte göras anonymt. Vid osäkerhet om det är grund för anmälan eller ej kan en anonym konsultation göras med socialtjänsten innan eventuell anmälan. I samband med elevens hälsosamtal hos skolsköterskan ställs frågor till eleven om deras hälsa och livssituation, vilket kan leda till följdfrågor om våld. Många barn som far illa avslöjar det inte för någon. De söker heller inte hjälp för sina fysiska och psykiska skador, utan söker ofta hjälp för andra diffusa symtom på ohälsa. Elevhälsan har ansvar för att undersöka och fråga om våldsutsatthet kan dölja sig bakom symtomen som bidrar till ohälsan.

Oavsett vem barnet eller ungdomen berättar för är det viktigt att de blir lyssnade på och tagna på allvar. Den som misstänker att ett barn far illa ska göra anmälan, även om rektor eller någon annan i förskolan eller på skolan känner till de aktuella förhållandena. Det är inte förskolans eller skolans ansvar att utreda misstanken vidare utan det ska överlämnas till socialtjänsten. Den som gjort anmälan är även skyldig att informera socialtjänsten om förändrade förhållanden eller göra en ny anmälan.

Socialstyrelsen har vägledningsdokument i form av handbok och informationsmaterial för personal som är skyldiga att anmäla oro för barn.

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-6-5>

DOKUMENTATION

När socialtjänsten utreder ett barns stödbehov kan bland annat en bedömning av barnets hälsa, hälso- och sjukvårdsbehov samt pedagogiska, psykologiska och sociala behov ingå. Socialtjänsten kan i samband med denna utredning behöva underlag från elevhälsan. Finns det en tydlig dokumentation underlättar detta överlämnande av information till socialtjänsten. Skolsköterska och skolläkare har dokumentationsplikt enligt hälso- och sjukvårdslagen. Om elev sökt elevhälsan på grund av våldsutsatthet ska det dokumenteras i elevhälsovårdsjournalen. Barnets beskrivning av händelsen, symtom eller tecken som observerats samt vilka åtgärder som vidtagits ska dokumenteras. Denna dokumentation bidrar till en säkert omhändertagande av eleven och ger möjlighet till att följa processen. Även annan oro för elevens hälsa och utveckling ska dokumenteras.

Vid våldsutsatthet kan dokumentationen i journalen också komma att användas i rättsprocessen. Det kan handla om upprepade besök/samtal hos skolsköterska eller kurator, kroppsundersökning samt dokumentation i form av foto av skador.

SEKRETESS

Sekretessen ska skydda barnets och elevens integritet. Sekretessen kan brytas om det är nödvändigt att lämna ut uppgifter för att en annan myndighet ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Dit hör anmälnings- och uppgiftsskyldigheten till socialtjänsten. Personal inom förskolan och elevhälsan kan göra polisanmälan vid misstanke om brott mot barn utan att sekretessen hindrar det. Sekretessen hindrar inte heller att uppgifter lämnas till åklagarmyndigheten eller polismyndigheten. Vid exempelvis misshandel och sexualbrott mot barn kan vårdpersonal, utan hinder av tystnadsplikten, anmäla brott till polisen, oavsett brottets svårighetsgrad. En anmälan ska också göras till socialtjänsten.

SAMVERKA OCH FÖREBYGGA

Det är viktigt att uppmärksamma samband mellan våld i nära relationer och inlärnings- och skolsvårigheter hos barn i förskolan och skolan. Förebyggande arbete syftar till att öka kunskapen hos personal kring förekomst och tecken på våld mot barn samt hur personalen ska agera. Arbetsledningen på förskolor och skolor bör se till att det finns utarbetade rutiner till stöd för den som är skyldig att anmäla. Verksamhetsansvarig bör också förvissa sig om att all personal känner till när och hur anmälan till socialtjänsten ska göras. Inom hälso- och sjukvården, dit skolsköterska och skolläkare hör, har vårdgivaren ansvar för att det finns handlingsplaner och rutiner när det gäller anmälnings-skyldigheten och arbetet med barn som far illa eller riskerar fara illa. Samverkan med berörda verksamheter ska ske för att inte olika åtgärder ska motverka varandra. Vid behov av att samordna insatserna mellan hälso- och sjukvården och kommunen ska en samordnad individuell plan (SIP) upprättas.

SOCIALTJÄNSTEN

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialtjänstens skyldighet att hjälpa brottsoffer omfattar våldsutsatta vuxna oavsett kön, könsidentitet och sexuell läggning samt barn. Den 1 juli 2007 skärptes socialtjänstlagen (2001:453) i syfte att tydliggöra kommunens ansvar för att ge stöd och hjälp till brottsoffer.⁶ Ändringarna innebär att kommunen särskilt ska beakta att våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp. Den 1 januari 2013 skärptes socialtjänstlagen ytterligare, nu i syfte att stärka barnens rätt.

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

5 kap. 11 § lagen (2012:776) om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Socialtjänsten ska aktivt erbjuda hjälp av olika slag. Socialtjänsten ansvarar för att ta initiativ till kontakt med en våldsutsatt person om socialtjänsten får kännedom om att våld i nära relationer föreligger eller om misstanke uppkommer. Det är av yttersta vikt att socialtjänsten är försiktig vid sådana kontakter så att inte den våldsutsattas situation förvärras ytterligare.

En våldsutsatt person kan beviljas hjälp och stöd enligt bestämmelserna om rätten till bistånd i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL). Socialtjänsten har enligt 3 kap. 5 § samma lag ett samordningsansvar i dessa ärenden.

När socialtjänsten får kännedom om att ett barn kan ha bevittnat våld ska barnets situation alltid bedömas.

⁶ 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453)

UTREDNING OCH INSATSER NÄR DET GÄLLER BARN

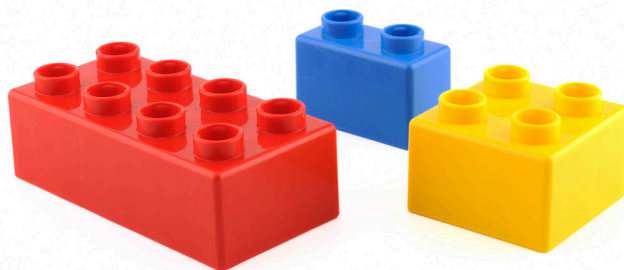
I 5 kap. 1 § SoL finns särskilda bestämmelser om socialtjänstens ansvar för barn och unga. Socialtjänsten ska i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det stöd och det skydd som de behöver. Vid behov ska barnet erhålla vård och fostran utanför det egna hemmet. Barn som upplever våld i nära relation räknas som brottsoffer enligt SoL och deras rätt till ersättning regleras i 4 a § brottsskadelagen (1978:413). Det är viktigt att uppmärksamma barnets närvaro vid en våldssituation så att de sedan finns omnämnda vid en polisanmälan och eventuell dom.⁷

Förhandsbedömning

Vid anmälan finns en skyldighet att inleda utredning om det kan antas att behov föreligger enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Innan beslut tas om att inleda utredning finns utrymme att genomföra en förhandsbedömning och denna ska ske inom två veckor. Förhandsbedömningen måste vara tidsmässigt avgränsad och får inte likställas med utredning.

Handläggning av anmälan – utredningsskyldighet

Socialnämnden är skyldig att skyndsamt inleda utredning, när den har fått kännedom om något som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. För utredningar som rör underårigas rätt till skydd och stöd ska bestämmelserna i 11 kap. 2 § SoL iakttas. Vid misstanke om att barn utsätts för sexuella övergrepp eller misshandel föreligger således utredningsskyldighet och socialtjänsten har ansvaret för att barnet får den hjälp och det skydd som det behöver. Det är av stor vikt att inte syskon glöms bort i detta sammanhang. Socialtjänsten har också det yttersta ansvaret för att barnet och dess familj erhåller stöd, vård och behandling såväl under utredningstiden som mer långsiktigt.

⁷ Brottsoffermyndigheten. *Barn som bevittnat våld mot närstående*. Tillgänglig: [http://www.brottsoffermyndigheten.se/Ersättning/Brottskadeersättning/Barn som bevittnat våld mot närstående](http://www.brottsoffermyndigheten.se/Ersättning/Brottskadeersättning/Barn%20som%20bevittnat%20v%C3%A4ld%20mot%20n%C3%A4rst%C3%A4ende) [2014-05-01]

Bedömning av skyddsbehov

En förutsättning för att barnet ska kunna skyddas utan tvångsåtgärder är att gärningsmannen/den misstänkte inte finns i barnets närhet och att andra personer i barnets omgivning inte utsätter barnet för påtryckningar.⁸ Barnets vårdnadshavare och dennes inställning till barnet och det inträffade är av avgörande betydelse. Skyddsbedömning ska ske samma dag eller senast dagen efter det att socialtjänsten får kännedom om ärendet.

Barnet bör inte placeras i annan miljö, såsom familjehem, barnklinik, barn- och ungdomspsykiatri, annat än då det behövs för att skydda barnet från fortsatta övergrepp. En separation mellan förövaren/den misstänkte och barnet ska helst ske genom att förövaren flyttar. Möjligheterna att skilja förövaren från hemmet bör således prövas i första hand. Barnet ska inte heller berövas kontakt med sina närmaste om inte detta är nödvändigt. Barnets upplevelse av bestraffning och ansvar för det som inträffat förstärks genom en separation.

BARN SOM UTSÄTTS FÖR VÅLD ELLER ANDRA ÖVERGREPP

För ytterligare information om barn som utsätts för våld eller andra övergrepp, se avsnittet om Barnahus Värmland.

TÄNK PÅ

- Att socialtjänsten inte alltid får närvara i medhörningsrummet vid barnförhör men kan i vissa fall, efter prövning av åklagare, ta del av förhörsuppgifterna i efterhand.
- Att dokumentation av det som framkommer under förhör ska vara av sammanfattande karaktär och inte innehålla detaljer. Uppgifter som framkommer i förhör tillhör en brottsutredning och omfattas av förundersökningssekretess.
- Att komplettera utredningar som rör barn som upplever våld i hemmet med särskild information som framgår av *Handbok Våld*.
- Att det finns möjlighet att ansöka om kontaktförbud i hemmet för att möjliggöra för den våldsutsatta och barn att stanna kvar i hemmet.
- Att även kvinnor begår sexuella övergrepp och barnmisshandel och att underåriga begår övergrepp mot andra barn och unga.

⁸ Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

PRÖVA FRÅGAN OM POLISANMÄLAN

Socialnämnden eller delegerad tjänsteman, som tar emot anmälan eller uppgift om sexuella övergrepp eller barnmisshandel, måste snarast pröva frågan om polisanmälan ska göras eller inte. Det är viktigt att socialtjänsten gör en bedömning om polisanmälan ska göras eller inte och att detta dokumenteras. För mer information se Socialstyrelsens *Socialnämndens ansvar för polisanmälan vid misstanke om brott mot barn*.

Informera vårdnadshavaren om att utredning inletts

Det är socialtjänstens skyldighet att så snart som möjligt informera berörd familj om att utredning inletts enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL, vad som föranleder utredningen och möjligheten att bedriva utredningen oavsett samtycke från vårdnadshavaren. En samordning i tid med polisens förhör bör eftersträvas, men socialtjänstens skyddsbedömning kan inte avvaktas utan går i första hand. Om uppgifterna i en anmälan är alltför vaga, kan åklagaren göra bedömningen att det inte finns skäl att inleda en förundersökning. Socialtjänstens utredningsskyldighet enligt 11 kap. 1 § SoL kvarstår dock.

Den sociala utredningen

Den sociala utredningen ska vara en allsidig redogörelse för barnets situation samt ge en bedömning av barnets behov i förhållande till föräldrarnas förmåga att tillfredsställa dessa och ska utmyнна i förslag till beslut. Om det under den fortsatta utredningen framkommer nya uppgifter som styrker misstänkta övergrepp, bör ny kontakt tas med barnahus, polis eller åklagare. En nedlagd förundersökning kan således alltid återupptas, om nya omständigheter kommer fram.

SÄRSKILDA ÅTGÄRDER INOM RAMEN FÖR LVU

Socialtjänsten ska bedöma behovet av akuta insatser för att skydda barnet från fortsatta skador. Barnet kan ibland också behöva skyddas från hot och påtryckningar. I vissa situationer måste det finnas en möjlighet för socialtjänsten att ingripa akut utan att avvakta förvaltningsrättens beslut om vård enligt 2 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). En sådan möjlighet anvisas i 6 § LVU som medger ett interimistiskt beslut i avvaktan på ett slutligt beslut i vårdfrågan genom att nämnden fattar beslut om omedelbart omhändertagande. Ett omedelbart omhändertagande får inte beslutas enbart för att möjliggöra en läkarundersökning eller polishandräckning. Övriga förutsättningar måste vara uppfyllda.

Umgängesbegränsning

Behovet av att reglera kontakterna mellan barnet och föräldrarna under utredningstiden bör också uppmärksammas, i synnerhet om den misstänkte finns i familjen. Nämnden kan också fatta beslut om hemlighållande av vistelseort.

Läkarundersökning

Barnet ska genomgå en läkarundersökning enligt 32 § LVU och den bör genomföras av en barnläkare. Det är av vikt att läkarundersökning sker snabbt. Om vårdnadshavaren inte underrättats i förväg eller motsätter sig en undersökning av barnet bör 6 § respektive 32 § LVU tillämpas. En förutsättning för dessa åtgärder ska vara att det är sannolikt att barnet kan beredas vård enligt LVU.

Behov av läkarundersökning eller psykologkontakt under placeringstiden: När barnet är placerat utanför hemmet med stöd av LVU kan socialtjänsten besluta om ovanstående utan vårdnadshavarens samtycke. Samråd bör dock ske med vårdnadshavarna, i varje fall med den som inte misstänks för övergreppen mot barnet.

HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Hedersrelaterat våld och förtryck skiljer sig från övriga våldsformer genom dess kollektiva karaktär, vilket innebär att det kan finnas fler förövare, av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar.

Socialtjänstens bemötande och omhändertagande när det handlar om barn/unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck kräver kunskap om hederskulturens mekanismer. Länsstyrelsen Östergötland har gett ut en vägledning *Våga göra skillnad*. I alla ärenden där personer kan misstänkas vara eller bli utsatta för hedersrelaterat våld är det viktigt att en tidig och noggrann bedömning sker av den utsattas behov av skydd – innan vårdnadshavaren kontaktas.

I Värmland finns ett resursteam som kan kontaktas för konsultationer. Aktuella uppgifter på personer att kontakta finns på Länsstyrelsens webb på sidan om hedersrelaterat våld och förtryck

www.lansstyrelsen.se/Varmland

Även Brottsofferjouren Värmland stöttar flickor och pojkar, unga kvinnor och män som lever utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

HOT OCH VÅLD PÅ GRUND AV SEXUELL LÄGGNING OCH/ELLER KÖNSÖVERSKRIDANDE IDENTITET ELLER UTTRYCK

Unga HBTQ-personer har en särskild sårbarhet när det gäller våld och förtryck i familjen/hemmet. Intolerans, misshandel och dödshot är exempel på kränkningar som unga HBTQ-personer utsätts för i familjen, vilket kan leda till självmordsförsök, självdestruktivitet och missbruk. Även utanför hemmet är HBTQ-personer mer utsatta och de är överrepresenterade i statistiken vad gäller utsatthet för våld och hot av jämnåriga. För mer information och stöd kontakta RFSL.

BARN SOM VÅLDSUTÖVARE

Det är viktigt att socialtjänsten är uppmärksam på att barn också kan utöva våld i nära relation. Socialtjänsten har ett ansvar att utreda och bedöma behov av insatser från socialtjänsten eller annan huvudman. Det finns situationer då det kan vara väsentligt att få utrett med stöd av åklagare och polis hur ett brott har gått till även om våldsutövaren är under 15 år. Ju yngre barnet är desto starkare skäl talar för att socialtjänsten sköter utredningen själv. För mer information se 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

UTREDNING OCH INSATSER TILL VUXNA VÅLDSUTSATTA

POLISANMÄLAN

Socialnämnden ska utan dröjsmål aktualisera ärenden som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.⁹ Socialnämnden får dock inte inleda utredning eller ta kontakt med någon utomstående mot den enskildes vilja.¹⁰

Socialtjänsten bör försöka motivera den våldsutsatta att göra en egen polisanmälan. Socialtjänsten kan polisanmäla brott i nära relation om påföljden för brottet är fängelse i minst ett år. Socialtjänsten ska i alla typer av ärenden som rör en våldsutsatt göra en hot- och riskbedömning. Med utgångspunkt från den kan socialtjänsten bedöma fortsatt behov av insatser på kort och lång sikt.¹¹

Ofta är en del av behovet ekonomiskt och kan gälla till exempel oplanerade och brådskande utgifter för vardagliga behov. Det kan finnas skäl att beräkna kostnader till en högre nivå än riksnormen när det gäller ekonomiskt bistånd till våldsutsatta.

VUXNA VÅLDSUTÖVARE

Socialtjänsten bör beakta att även våldsutövare har rätt att få stöd och hjälp för att förändra sitt beteende. Utifrån ett barnperspektiv är det särskilt viktigt att erbjuda våldsutövande föräldrar stöd och hjälp. I Värmland finns det möjligheter att ta emot våldsutövare och erbjuda behandling både individuellt och i grupp i nio kommuner. Verksamheterna finns i kontaktlistan och alla tre verksamheterna har en så kallad lågtröskelmottagning där man kan söka för akuta livskriser och om man har behov av samtalsstöd.

Personer söker frivilligt och är motiverade till utveckling och förändring. Mottagningarna nås genom telefon eller e-postkontakt. Alla tre krismottagningarna är medlemmar i Rikskriscentrum där ett av kraven är att minst 50 % av behandlarna har grundläggande psykoterapiutbildning. Krismottagningen i Karlstad kan erbjuda behandling genom ickevårdsgrupp för män.

9 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

10 Socialstyrelsen (2011-6-9) *Handbok Våld*

11 10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN SAMT TANDVÅRDEN

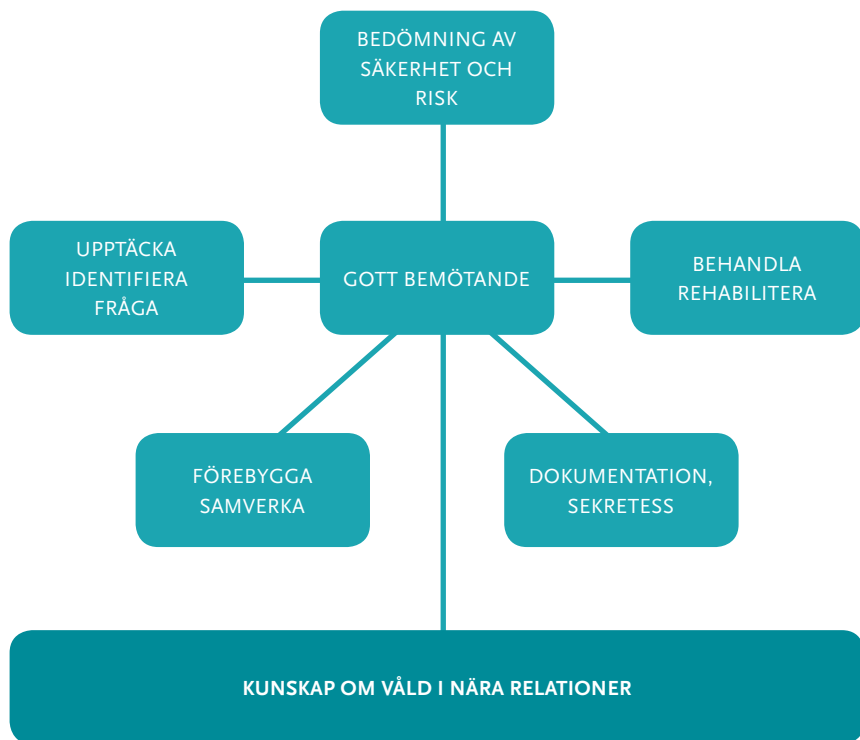
Hälso- och sjukvårdens uppdrag är att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Hälso- och sjukvård bygger på samtycke till vård och behandling.

Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården.

Inom hälso- och sjukvårdens lagstiftning finns anmälningskyldigheten reglerad. När det gäller barn som misstänks fara illa eller barn som utsätter andra ska personalen anmäla sin oro eller sina misstankar till socialtjänsten, som gör en utredning och eventuell polisanmälan. Vårdpersonal är skyldig att lämna relevant information när socialtjänsten begär det under sin utredning om en underårig person behöver skydd och insatser.

Hälso- och sjukvårdens ansvar.

KUNSKAP OM VÅLD I NÄRA RELATIONER OCH DESS EFFEKTER

Hälso och sjukvårdens arbete bygger på Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd Våld i nära relationer SOSFS 2014:4, vägledningen Att vilja se, vilja veta och våga fråga, 2014 samt Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer 2016. För ytterligare förståelse och kunskap finns landstingets antagna samlade strategi för arbetet mot våld i nära relationer samt Landstingets handlingsplan för prevention och omhändertagande av barn och vuxna utsatta för våld i nära relationer.

GE ETT GOTT BEMÖTANDE

Oavsett var i hälso- och sjukvården en person som är eller varit utsatt för våld söker vård ska personen bli lyssnad på och tagen på allvar. Samma sak gäller den som utövar våld och söker vård och behandling.

UPPTÄCKA, IDENTIFIERA, FRÅGA

Hälso- och sjukvården har ansvar för att fråga om våld och att ta hand om våldsutsatta personer som söker vård vid akut, eller en tid efter, skada eller händelse, men också för våldsutsatta personer som söker vård utan att grundorsaken är identifierad.

SÖKER HÄLSO- OCH SJUKVÅRD VID AKUT SKADA ELLER HÄNDELSE

Vid akuta fysiska skador kan män och kvinnor söka vård via sjukhusens akutmottagningar, vårdcentral, kvinnosjukvårdens mottagning Centralsjukhuset Karlstad eller barn- och ungdomsmedicinsk akutmottagning CSK, ordinarie tandklinik alternativt jourhavande tandläkare (nås via telefonnummer 112). Specialistenheter kan bli inkopplade vid behov. Patienter som söker för fysiska skador ges även psykiskt stöd vid krisreaktioner eller psykisk ohälsa. Vid psykiska symtom kan vård sökas via psykiatrins akutmottagning eller barn- och ungdomspsykiatrins jourtelefon, sjukhusens akutmottagningar och vårdcentraler.

SÖKER HÄLSO- OCH SJUKVÅRD EN TID EFTER SKADA ELLER HÄNDELSE

Vid fysiska skador kan vård sökas vid vårdcentral eller där man redan har en etablerad vårdkontakt. Vårdpersonal hänvisar sedan vid behov vidare till annan enhet inom hälso- och sjukvården för omhändertagande. Patienter som söker för fysiska skador ges även psykiskt stöd vid krisreaktioner eller psykisk ohälsa. Vid psykiska symtom kan vård sökas vid vårdcentral inklusive kurator, psykiatrins öppenvårdsmottagningar, barn- och ungdomspsykiatri.

SÖKER HÄLSO- OCH SJUKVÅRD UTAN ATT GRUNDORSAKEN ÄR IDENTIFIERAD

Många våldsutsatta personer söker inte hälso- och sjukvård för sina skador, fysiska eller psykiska, de söker i stället för andra symtom eller sjukdomstillstånd. Hälso- och sjukvården har ett ansvar att undersöka om våldsutsatthet bidrar till ohälsan. Därför utvecklas arbetet med att fråga patienter om de är eller varit utsatta för våld i nära relation.

VÅLDSUTÖVARE SOM SÖKER HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

Hälso- och sjukvården möter patienter som utövar våld och som söker vård och behandling för detta, men också våldsutövande personer som söker vård för annan ohälsa. Hälso- och sjukvården har ett ansvar att undersöka om våldsutövandet bidrar till ohälsan.

SÄKERHET OCH RISK

Vid besöket i hälso- och sjukvården ska personalen bedöma olika faktorer som är viktiga för patientens skydd och säkerhet, till exempel ta ställning till om patienten kan återvända hem utan uppenbar risk för upprepat våld. Patienten ska informeras om vilka myndigheter eller frivilligorganisationer som kan bistå henne eller honom för trygghet och skydd och vårdpersonalen kan också behöva hjälpa till med att kontakta dessa.

DOKUMENTATION

Våldsutsatthet ska dokumenteras i patientjournalen i dokumentationsmallen Våldsutsatthet eftersom denna inte presenteras i journalen via nätet. Syftet med mallen är att skydda den som är våldsutsatt från att förövaren ska kunna ta del av dennes journalanteckningar.

Vid våldsutsatthet kan även dokumentationen användas i rättsprocessen. Dokumentation kan bygga på kroppsundersökning, fotografering, provtagning och provtagning för spårsäkring. Undersökningen ligger till grund för medicinsk bedömning av skadorna, men den görs även för att säkra bevis och som underlag till rättsintyg. Den utförs vid den verksamhet som patienten sökt till eller remitterats till.

Alla undersökningar i anslutning till sexuella övergrepp sker på akutmottagningar, som för kvinnor på dagtid finns på kvinnosjukvårdens mottagning. För barn sker spårsäkring i första hand inom barn- och ungdomsmedicin (se avsnitt Barnahus). Tandskador dokumenteras i journalanteckning tillsammans med fotografier och röntgenbilder på kliniska fynd. Rättsintyg begärs av polis eller åklagarmyndighet och utfärdas av rättsläkare i Linköping eller av kontrakterade läkare inom Landstinget i Värmland. Rättsintyg utfärdas även av gynekolog inom kvinnosjukvården samt av barnläkare vid barn- och ungdomsmedicin.

SEKRETESS

Vårdpersonal kan bryta mot tystnadsplikten och göra en polisanmälan vid misstanke om brott som ger minst ett års fängelse. Våldtäkt, grov misshandel och mord är sådana brott. Vid misstanke om att barn far illa eller riskerar att fara illa ska anmälan göras till socialtjänst. Vid misshandel och sexualbrott mot barn kan vårdpersonal utan hinder av tystnadsplikt anmäla brottet till polisen, oavsett brottets svårighetsgrad.

BEHANDLA OCH REHABILITERA

Hälso- och sjukvården ansvarar utifrån varje patients behov, för att erbjuda medicinsk vård och behandling, psykosocialt omhändertagande (krisstöd och behandling) samt psykiatrisk vård och behandling. Vård och behandling ska erbjudas den som utsätts för våld, bevittnar våld och utövar våld.

SAMVERKA OCH FÖREBYGGA

Samverkan ska ske inom hälso- och sjukvården för att inte de olika åtgärderna ska motverka varandra. Vid behov av insatser från hälso- och sjukvården och kommunen ska en samordnad individuell plan upprättas (SIP). Samverkan kan också ske med andra myndigheter och organisationer för att skapa förutsättningar för att samordna insatser till enskild eller familj.

Myndighetsperson eller annan stödperson kan om patient så önskar följa med till besök inom hälso- och sjukvården.

Internt förebyggande arbete syftar till att öka kunskap hos personal kring förekomst av våld, våld som orsak till ohälsa samt vikten av att fråga om våldsutsatthet.

KONTAKTSÄTT FÖR PATIENTER

- Sjukvårdsrådgivningen, telefon 1177, www.1177.se/varmland för kontaktuppgifter till vården i Värmland.
- Landstinget i Värmland Växel telefon 054-61 50 00.
- E-tjänster via www.1177.se.
- Egen vårdbegäran till speciallistvårdsmottagning via telefon, blankett/remiss eller e-tjänsterna på www.1177.se.
- Rådgivning på vårdcentral.
- Söker vårdcentral eller akutmottagning på sjukhus.
- Remiss från en verksamhet till en annan inom hälso- och sjukvården.
- Remiss från samarbetspartners exempelvis socialtjänst, elevhälsovård eller företagshälsovård.
- Barn- och ungdomspsykiatrins rådgivningstelefon 054-61 50 00.
- Ungdomsmottagning på webben www.umo.se.

POLIS OCH ÅKLAGARE

VAD ÄR BROTT?

Utgångspunkten för brottsbegreppet finns i 1 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken (1962:700), och det består av två delar, en objektiv del och en subjektiv del. Den objektiva delen avser själva gärningen, som ska vara straffbelagd, medan den subjektiva delen tar sikte på gärningsmannens avsikter.

Som exempel kan misshandelsbrottet användas. I 3 kap. 5 § brottsbalken anges att den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, ska dömas för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Bestämmelsen innehåller alltså beskrivningar av handlingar som är att betrakta som misshandel.

Om någon tillfogar en annan person smärta föreligger alltså en handling som ryms under misshandelsbrottet (brottsbegreppets objektiva del). För att det ska vara fråga om ett misshandelsbrott krävs också att gärningsmannen avsett, haft uppsåt, att tillfoga den andra personen smärta (brottsbegreppets subjektiva del).

Detta innebär att om den handling som utförts inte överensstämmer med brottsbeskrivningen eller om gärningsmannen inte har haft någon avsikt till handlingen så föreligger det inte något misshandelsbrott. Att tillfoga sig själv smärta eller kroppsskada ryms inte under misshandelsbrottet eftersom det i misshandelsparagrafen uppställs krav på att det ska vara en annan person som drabbas. Likaså är det inte fråga om någon misshandel när handlingen begåtts på grund av en olyckshändelse.

Vid misstanke om brott är det viktigt att utreda om det föreligger överensstämmelse mellan en handling och en brottsbeskrivning. Om ett barn säger sig ha blivit slaget ligger det nära till hands att tänka sig att barnet blivit misshandlat. Som framgått ovan räcker det dock inte med uppgifter om slag för att kunna konstatera en misshandel. Det krävs härutöver att slaget ska ha orsakat kroppsskada eller smärta eller någon annan effekt som beskrivs i lagrummet.

Vidare krävs avsikter hos gärningsmannen. Om ett barn säger sig ha blivit slaget kan det därför redan initialt vara en god idé att fråga barnet till exempel hur det kändes att få slaget samt lite om situationen när slaget utdelades för att på så vis få en bättre uppfattning om det föreligger en misstanke om brott eller inte.

GROV FRIDSKRÄNKNING OCH GROV KVINNOFRIDSKRÄNKNING

I 4 kap. 4 a § brottsbalken finns bestämmelserna om brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. För att en person ska kunna dömas för något av dessa brott krävs att personen utfört brottsliga gärningar enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken antingen mot en närstående eller tidigare närstående person (grov fridskränkning) eller mot en kvinna som en man är eller har varit gift med eller som en man bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden (grov kvinnofridskränkning). Det handlar om våldsbrott, brott om frihet och frid samt sexualbrott, och vart och ett av brotten ska ha utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och ha varit ägnade att allvarligt skada den drabbades självkänsla.

Endast män kan dömas för grov kvinnofridskränkning. Det straff som föreskrivs för brotten är fängelse lägst nio månader och högst sex år.

FÖRUNDERSÖKNING

Brott som till exempel misshandel, olaga hot och sexuella övergrepp faller under allmänt åtal. Det innebär att en anmälan kan drivas vidare utan målsägandens medverkan. I många fall vill en målsägande som utsatts för dessa brott efter en tid ta tillbaka sin anmälan och detta har då i princip inte någon inverkan på polisens och åklagarens fortsatta handläggning av ärendet men det blir svårare med bevisningen.

Förundersökning ska inledas om det finns anledning att anta att någon utsatts för något av dessa brott. Om polisen kallas till ett hem och upptäcker att någon exempelvis blivit misshandlad ska en anmälan upprättas oavsett om denne vill göra en anmälan eller ej. Polis på plats ska även hålla ett kortare förhör med målsäganden och dokumentera eventuella skador. När det kommer till polisens kännedom att en person blivit utsatt för våld i nära relation ska en initial riskbedömning göras, en så kallad åtgärdsplan.

Bedöms risken för ytterligare våld som låg så föranleder det ingen ytterligare åtgärd, men bedöms det som mellan eller hög risk ska en strukturerad riskbedömning göras, en så kallad SARA-bedömning. SARA-bedömningen ska sedan lämnas till Brottsoffer- och personsäkerhetsgruppen som ska vidta lämpliga skyddsåtgärder. Polisen ska även initiera målsägandebiträde samt vid önskemål skriva ansökan avseende kontaktförbud. Vad gäller kontaktförbud kan en sådan ansökan göras även i de fall det inte finns någon brottsanmälan.

POLISFÖRHÖR MED BARN

Vid förhör med barn kan barnet lämna mycket knapphändiga uppgifter eller inga alls. Det kan i dessa fall bli svårt för åklagaren att ta ställning till eventuella tvångsåtgärder mot en misstänkt. Har övergreppet skett inom familjen kan det vara direkt olämpligt att någon närstående är närvarande vid förhöret. Ju närmare relationen är mellan barnet och den misstänkte desto svårare och känsligare är det för barnet att berätta. Lojaliteten mot familjen, skuld känslor eller rädsla kan medföra att barnet får svårt eller inte vågar berätta. Även när ett övergrepp skett utom familjen kan en närstående närvaro ha en hämmande inverkan på barnets förmåga att berätta. Det kan vidare vara olämpligt att en anförvant närvarar på grund av att personen är ett viktigt vittne till de aktuella brotten.

Regeln är att förhöret ska spelas in på video för att åklagaren ska kunna återropa detta som bevisning i domstol i de fall barnet är för litet att personligen närvara vid en rättegång, vanligen om barnet är under 15 år. Den misstänkte och dennes offentliga försvarare har alltid rätt att innan åtal väcks ta del av videoförhöret och genom förhørsledaren ställa kompletterande frågor.

Förhör med barn ska som huvudregel genomföras på Barnahus. I undantagsfall kan omständigheterna i ett ärende vara sådana att annan plats kan väljas.

FÖRHÖR MED BARN

17 § Förhör med någon som är under 18 år och som är misstänkt för brott, målsägande eller vittne, ska planeras och verkställas så att det inte uppkommer fara för att den som förhörs tar skada. Särskild varsamhet bör iakttas om förhöret rör sexuallivet. Det bör noga tillses att uppseende inte väcks kring förhöret. Detta får inte göras mera ingående än omständigheterna kräver. Förhör får inte äga rum fler gånger än som är nödvändigt med hänsyn till utredningens art och barnets bästa.

18 § Förhör med någon som är under 18 år bör hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften.

19 § Är utsaga av barn av avgörande betydelse för utredningen, bör, om det finnes vara av vikt med hänsyn till barnets ålder och utveckling samt brottets beskaffenhet, någon som äger särskild sakkunskap i barn- eller förhörpsykologi biträda vid förhöret eller yttra sig angående värdet av barnets utsaga.

Förundersökningskungörelsen (1947:948)

POLISFÖRHÖR MED ANDRA PERSONER

För att polis och åklagare ska få ett bredare underlag för sin bedömning av ärendet är det angeläget att höra alla personer som kan ha något att tillföra utredningen. Vad gäller barn kan det vara förskolepersonal, skolkurator, skolsköterska, lärare men även andra personer som finns i barnets närhet.

POLISFÖRHÖR MED DEN MISSTÄNKTE

Offentlig försvarare förordnas för den som är anhållen eller häktad eller misstänkt för brott för vilket inte i lagen är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader samt i vissa andra fall.

POLISFÖRHÖR MED MISSTÄNKT UNDER 15 ÅR

Utredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) ska inledas i följande fall.

- Obligatorisk utredning enligt 31 § LUL (första stycket).
- Om misstankarna avser brott där lägsta straff är lägst ett års fängelse är huvudregeln att utredning enligt 31 § LUL ska inledas, om det inte finns särskilda skäl mot det. Särskilda skäl kan vara:
  - omständigheterna redan är helt klarlagda (till exempel genom erkännande),
  - bristande mognad, hälsa eller liknande hos den misstänkte, samt
  - om det har gått lång tid sedan brottet begicks.

Observera dock att utgångspunkten är att utredning enligt 31 § LUL ska inledas i de fallen och att särskilda skäl endast kan föreligga i undantagsfall.

- På begäran av socialtjänsten. Om socialtjänsten bedömer att det behövs en utredning om brottet för att kunna fastställa vilka insatser som är nödvändiga för den misstänkte får de begära att en utredning enligt 31 § LUL inleds och då ska också utredningen inledas.
- För utredning av straffmyndigs medverkan i brott (tredje stycket första punkten).
- För efterforskning av gods som åtkommits genom brott eller som kan bli föremål för verkande (tredje stycket andra punkten).
- Om det av andra skäl är av särskild betydelse med hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse (tredje stycket tredje punkten). Tredje stycket tredje punkten kan delas in i två grupper:
  - Om det finns ett allmänt intresse av att brottet utreds: Kan vara för att tillgodose polisens behov i sitt brottsförbyggande arbete för att klarlägga lokala grupperingar, brottsmönster och liknande.
  - Om det finns ett enskilt intresse där målsägande utsatts för brott som inneburit en särskilt allvarlig kränkning av integriteten eller orsakat så allvarliga skador att det krävs en brottsutredning för att klarlägga målsägandens möjligheter till skadestånd/brottskskadeersättning. Oftast rör det sig här om sexualbrott och allvarliga våldsbrott.

Socialtjänsten bör underrättas av polis/åklagare när misstänkt frigges i samband med förhör eller häktningsförhandling - helst innan den misstänkte frigges.

HUSRANNSAKAN OCH TEKNISK UNDERSÖKNING

Vid husrannsakan eftersöks föremål som kan tänkas ha betydelse för utredningen och som kan återopas som bevis. Vid behov kan teknisk undersökning utföras av polisens tekniska rotel, på plats eller av till exempel kläder och andra föremål. I vissa fall kan saker behöva skickas till Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) för analys.

RÄTTSMEDICINSK UNDERSÖKNING

Endast polis, åklagare eller domstol kan vara uppdragsgivare när det gäller rättsmedicinsk utredning. Läkarundersökning vid misstanke om brott finns särskilt reglerat i 28 kap. rättegångsbalken (1942:740) när det gäller en misstänkt. Beslut om läkarundersökning av misstänkt (kroppsbesiktning) fattas av förundersökningsledaren, rätten eller vid fara i dröjsmål av en polis.

Läkarundersökning av en målsägande kan endast genomföras efter samtycke från målsäganden eller, om det gäller barn, av vårdnadshavare eller särskild företrädare. Är det fråga om ett barn som nått en sådan ålder och mognad att dess egen vilja bör respekteras ska barnets uppfattning beaktas. Från tolv års ålder kan barn i princip sägas ha nått en sådan mognad att deras vilja bör respekteras. Polis eller åklagare kan således aldrig besluta om läkarundersökning av målsägande utan samtycke.

Som påtalats tidigare bör samråd mellan polisen och socialtjänsten ske, så att den rättsmedicinska utredningen och den medicinska utredningen, som socialtjänsten behöver, kan ske samtidigt.

SÄRSKILD FÖRETRÄDARE FÖR BARN

När det finns anledning att anta att ett brott som kan föranleda fängelse har begåtts mot någon som är under 18 år, skall en särskild företrädare förordnas för barnet om

1. en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet, eller
2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt.¹²

Syftet med lagen är att stärka möjligheterna att ta till vara barnets rätt när en vårdnadshavare eller någon som vårdnadshavaren står i ett nära förhållande till misstänks för brott mot barnet. Lagen syftar till att förbättra förutsättningarna för att utreda sådana brottsmisstankar. Den syftar därmed också till att förebygga att övergrepp mot barnet fortsätter. Till särskild företrädare ska förordnas en advokat, en biträdande jurist på en advokatbyrå eller någon annan. Endast den som uppfyller särskilda krav på lämplighet får förordnas.

Barnets vårdnadshavare kan i vissa fall förordnas som särskild företrädare för barnet. Så är fallet om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller sambos med varandra och endast en av dem kan misstänkas för brott mot barnet, eller på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brott mot barnet kan befaras inte kommer ta till vara barnets rätt. En ansökan om förordnande ska göras av åklagaren hos tingsrätten.

MÅLSÄGANDEBITRÄDE

I lagen (1988:609) om målsägandebiträde regleras målsägandens rätt till biträde under förundersökning och rättegång. Beslut om förordnande av målsägandebiträde fattas av tingsrätten. Biträde ska förordnas i följande fall:

1. i mål enligt 6 kap. brottsbalken om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av sådant biträde,
2. i mål enligt 3 eller 4 kap. brottsbalken på vilket fängelse kan följa, eller brott enligt 8 kap. 5 eller 6 § eller försök, förberedelse och stämpling till sådant brott om det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av biträde,
3. annat brott enligt brottsbalken, på vilket fängelse kan följa, om det med hänsyn till målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter kan antas att målsäganden har ett särskilt starkt behov av sådant biträde.

¹² 1 § lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

Målsägandebiträdet ska tillvarata målsägandens intressen i målet och lämna stöd och hjälp åt målsäganden. Det ankommer på åklagaren att ta reda på om målsäganden önskar biträde och att i sådant fall hos rätten begära att målsägandebiträde förordnas. Målsägandebiträdet har rätt att närvara vid alla förhör som hålls med målsäganden och att rätt att ställa kompletterande frågor. Någon ovillkorlig rätt att närvara vid övriga förhör under förundersökningen finns inte. I ärenden som avser brott i nära relation ska målsägandebiträde som regel förordnas för målsäganden. Detta eftersom förekomsten av målsägandebiträde erfarenhetsmässigt visat sig vara en framgångsfaktor i denna typ av brottsutredningar.

KONTAKTFÖRBUD

Kontaktförbud ska i första hand avse förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denne. Om ett sådant förbud inte är tillräckligt, kan ett utvidgat kontaktförbud meddelas. Utvidgat kontaktförbud innebär förbud att uppehålla sig i närheten av den andra personens bostad eller arbetsplats eller något annat ställe där den personen brukar vistas. Kontaktförbud får meddelas för högst ett år, men kan förlängas med högst ett år i taget. Det finns också möjlighet att meddela kontaktförbud avseende gemensam bostad. Ett sådant förbud får meddelas för högst två månader och därefter förlängas med högst två veckor i taget.

Kontaktförbud meddelas av åklagaren och ärendena ska handläggas skyndsamt. Är någon part missnöjd med åklagarens beslut ska det prövas av domstol.

RÄTTEGÅNGEN

Åklagaren väcker åtal genom att ge in en stämningsansökan till tingsrätten. I denna anges brottet och bevisningen. Under rättegången hålls förhör med målsäganden, den tilltalade och vittnen. Åklagaren, målsägandebiträdet, försvarsadvokaten och domaren ställer frågor under förhören. I vissa fall kan videospelade förhör spelas upp. Om någon är så rädd för den tilltalade att förhöret påverkas kan förhöret hållas genom medhörning. Det betyder att den tilltalade sitter i ett annat rum och kan följa förhöret genom teknisk utrustning. Den hörde kan också närvara genom videokonferens från en annan domstol eller polishus. Den tekniska och annan bevisning samt den tilltalades personliga förhållanden går också igenom vid rättegången. Allmänheten har rätt att följa rättegången, men om den gäller exempelvis sexualbrott kan domstolen besluta om så kallade stängda dörrar. Rättegången får då endast följas av de berörda.

Efter rättegången meddelar tingsrätten dom. I domen står det om den tilltalade döms och i så fall för vilket brott och till vilken påföljd. Påföljden kan innehålla vård för exempelvis missbruk eller psykiska problem. Påföljden bestäms med hänsyn till bland annat brottets allvar och den dömdes person. Skadestånd bestäms också i domen. Domen kan överklagas till hovrätten. Förhören har spelats in i tingsrätten, så samma personer behöver oftast inte höras på nytt i hovrätten. Hovrättens dom kan överklagas till Högsta domstolen. I de ärenden åklagaren beslutar att inte väcka åtal kan målsägande begära överprövning hos Åklagarmyndigheten.

SKADESTÅNDSANSPRÅK

Målsägande som utsatts för brott har rätt till skadestånd för de skador som uppstått till följd av brottet. Målsäganden får hjälp av åklagaren att föra talan mot gärningspersonen. Om målsäganden har ett målsägandebiträde eller en särskild företrädare är den istället den personen som hjälper målsäganden. Om en dömd gärningsperson inte kan betala skadeståndet och målsäganden inte har någon försäkring som täcker skadan, kan målsäganden få ersättning från staten. Sådan ersättning kallas brottsskadeersättning.

BROTTSKADEERSÄTTNING TILL BARN SOM BEVITTNAT VÅLD

Barn som har bevittnat våld i nära relationer kan ha rätt till brottsskadeersättning. Det krävs att barnet sett eller hört ett brott som typiskt sett kan anses vara ägnat att skada tryggheten och tilliten hos barnet i förhållande till en närstående person. Barnet måste ha varit under 18 år när brottet begicks och de fall som avses är där ett barn bevittnat till exempel att en förälder blivit misshandlad eller hotad av den andra föräldern eller av någon annan närstående till barnet. Det kan också handla om övergrepp mot syskon. Staten har alltså ett ersättningsansvar för barn som bevittnat brott mot en närstående, trots att barnet inte kan få skadestånd från förövaren. Barn som utsatts för eller bevittnat brott har alltid rätt att ansöka om brottsskadeersättning till den dag han/hon fyller 21 år. *Läs mer om ansökan på www.brottsoffermyndigheten.se*

KRIMINALVÅRDEN

Kriminalvårdens uppgift är att verkställa utdömd påföljd på ett sådant sätt att risken för nya brott minskar. Extra satsningar görs när det gäller våld i nära relation vilket innebär behandlingsinsatser för den som utövat våld i nära relation eller utnyttjat någon sexuellt. Satsningen innebär också att kriminalvården aktivt arbetar för att ge den som utsatts för våld eller övergrepp stöd och skydd.

DEN SOM MISSTÄNKTS FÖR BROTT

HÅKTAD

På häktet finns en särskilt utbildad person som utreder förutsättningarna för eventuell kontakt med brottsoffer. Om barn funnits med i relationen görs en orosanmälan enligt §14:1 SoL. Brottsoffer som vill komma i kontakt med misstänkt förövare intervjuas och informeras om vart brottsoffer kan vända sig för att få stöd och hjälp. Kriminalvården kan också hjälpa till att etablera kontakt med organisation/myndigheter som kan ge stöd. Om barn finns med i relationen kontaktas också berörd socialtjänst för samarbete. Beslut om besök/telefonkontakt utgår från om barns och brottsoffers säkerhet kan garanteras på kort och lång sikt.

PERSONUTREDNING

Före rättegång görs en personutredning. För män intresserad av hjälp att förändra sitt beteende görs en lämplighetsbedömning för deltagande i behandlingsprogrammet Integrated Domestic Abuse Program (IDAP). I samband med det görs en riskbedömning, SARA-bedömning. Brottsoffer kontaktas och erbjuds medverka i SARA-bedömningen. Riskbedömningen ligger till grund för ev. förslag till frivårdspåföljd. Är risk för fortsatt våld hög föreslås inte vård inom frivården utan den kan då ges på anstalt. Om personen är misstänkt för sexualbrott görs en liknande bedömning om förutsättningarna för att delta i behandlingsprogrammet ROS (Relation och samlevnad).

DEN SOM DÖMTS FÖR BROTT

ANSTALT

På anstalt finns liksom på häktet särskilt utbildade personer som har till uppgift att stötta och öka tryggheten för brottsoffer. Klientens inställning och förmåga att ta ansvar för det han gjort har stor betydelse för kriminalvårdens beslut gällande kontakt med brottsoffer. Brottsoffer informeras om anstaltens sätt att arbeta.

Om brottsoffret vill träffa förövaren så samtalar man kring motiv till besöket och ur ett besök kan gå till för att garantera säkerhet. Är det barn som är offer kan också externa aktörer som Socialtjänst och Barn och ungdomspsykiatri kontaktas. På anstalt finns möjlighet för klienten att delta i behandlingsprogram som skall minska risken för våld i nära relation; IDAP och ROS.

FRIVÅRD

Den som använt våld i nära relation och verkställer påföljd i frivård deltar som regel kriminalvårdens behandlingsprogram IDAP. Förutom deltagandet i grupp vid minst 27 tillfällen ingår partnerkontakt, vilket innebär att brottsoffret erbjuds möjlighet att få information om klientens schema och eventuellt avbrott. Den som dömts för sexualbrott och får en frivårdspåföljd deltar som regel i behandlingsprogrammet ROS vilket innebär enskilda samtal eller deltagande i grupp under ett till ett och ett halvt år.

Misskötsamhet i form av att man inte håller kontakten med frivården eller följer den särskilda behandlingsplanen kan leda till att skyddstillsynen undanröjs och påföljden i stället blir fängelse.

FÖRSÄKRINGSKASSAN

Försäkringskassan möter våldsutsatta. Socialstyrelsen uppskattar att det finns 11 000 fall där kvinnor har sjukskrivits på grund av våldsutsatthet. Därtill finns ett stort mörkertal. Erfarenheter av våld är starkt förknippat med nedsatt arbetsförmåga och det är viktigt att rätt stöd sätts in. Långtidssjukskrivna är en mer våldsutsatt grupp än befolkningen i allmänhet. Detta gör att just Försäkringskassans möte med dessa personer är ett möjligt tillfälle att identifiera våldsutsatthet. Även personer med traumatiska erfarenheter från barndomen är överrepresenterade bland sjukskrivna.

Försäkringskassan har uppdrag att identifiera våldsutsatthet hos den sjukskrivne och hjälpa den våldsutsatta att få rätt skydds- och rehabiliteringsåtgärder genom att samordna andra stödverksamheter.

SJUJSKRIVEN OCH VÅLDSUTSATT

En sjukskriven person kan ha rätt till sjukpenning på grund av nedsatt arbetsförmåga. Många av de Försäkringskassan kommer i kontakt med kan ha varit utsatta för våld tidigare eller kan befinna sig i våldsutsatthet under tiden de är sjukskrivna. Försäkringskassan har förutom att bedöma rätten till sjukpenning i uppdrag att tillsammans med bland annat Arbetsförmedlingen, arbetsgivare och vården samordna insatser, åtgärder och stöd för den enskilde.

Samordningsuppdraget ger Försäkringskassan mandat att samordna andra aktörers insatser i den sjukskrivnes fall. Därför är det viktigt att Försäkringskassan har ett aktivt arbete för att identifiera våldsutsatthet. Försäkringskassans handläggare är utbildade att fråga om våld samt ta emot information om våldsutsatthet av den sjukskrivne. Om handläggaren genom att ställa frågor om våldsutsatthet upptäcker att den sjukskrivna utsätts eller har utsatts för våld så påverkar det inte rätten till ersättning. Däremot kan våldsutsatthet påverka vilken typ av rehabilitering som behövs. Försäkringskassan kommer därmed ha bättre förutsättningar att samordna och samverka med vården för att rätt rehabilitering ska planeras till fördel för den sjukskrivne.

BARN SOM FAR ILLA

Försäkringskassan kan komma att få kännedom om eller misstänka att ett barn far illa. I de fall där det finns pågående våldsutsatthet hos den sjukskrivna som har barn ska handläggaren fråga om barnets situation och behov. Vid misstanke om att ett barn är våldsutsatt eller har bevittnat våld ska en anmälan till socialtjänsten göras. Därtill ska en anmälan till polisen göras om det finns misstanke att ett barn har utsatts för brott.

MIGRATIONSVERKET

ARBETE INOM OMRÅDENA VÅLD I NÄRA RELATIONER OCH DISKRIMINERING

Migrationsverket är en myndighet som prövar ansökningar från personer som vill bosätta sig i Sverige, komma på besök, söka skydd undan förföljelse eller som vill ha svenskt medborgarskap. Att värna om möjligheten för flyende människor att söka en fristad i Sverige är en viktig del av arbetet med mänskliga rättigheter. Att aktivt motverka diskriminering är en självklar del i respekten för de mänskliga rättigheterna.

Inom flyktingmottagandet erbjuder Migrationsverket asylsökande boende och dagbidrag under tiden de väntar på besked i asylärendet. Om en asylsökande får avslag på sin ansökan är Migrationsverket aktivt i arbetet med att få personen att lämna Sverige.

Migrationsverket arbetar med en jämlik asylprocess. Både män och kvinnor samt även barn ska om möjligt komma till tals i processen. Det ekonomiska bidraget som de asylsökande har rätt till fördelas ut jämnt i en familj för att förhindra att kvinnan blir ekonomiskt beroende av mannen.

Våld i nära relationer samt prostitution och människohandel är ämnesområden som Migrationsverket prioriterar och arbetar aktivt emot. I Migrationsverkets verksamheter såsom asylutredning, boende, mottagning och service arbetar personal med att upptäcka och känna igen varningssignaler vid våld i nära relationer, hedersvåld, prostitution och människohandel samt diskriminering i olika former. Vid misstanke om våld i nära relation finns möjligheten att kalla till ett socialt samtal. Migrationsverket anmäler till polis och socialtjänst.

Migrationsverket vill nå ut med information mot våld i nära relationer till de asylsökande och använder informationsmaterialet om kvinnofrid från Nationellt Centrum för Kvinnofrid i service och boenden.

Mer information finns på <http://nck.uu.se/kunskapsbanken>

GRUPPINFORMATION

Migrationsverket i Värmland arbetar ur ett kvinnoperspektiv med gruppinformation. Informationen är för kvinnor av kvinnor, där information ges om bland annat asylprocessen och hälso- och sjukvård samt jämlikhet, diskriminering och våld i nära relationer. Syftet är att säkerställa att asylsökande kvinnor får samma information som män om det svenska samhället samt ge fördjupad information om kvinnofrågor. Migrationsverket värnar om rätten för kvinnor att forma sina egna liv.

Migrationsverket arbetar aktivt med jämställdhet och normkritik för att säkerställa likvärdig behandling. Diskrimineringsgrunder som regleras av lagstiftningen är kön, könsöverskridande identitet och uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Inom diskrimineringsgrunden funktionshinder, så ingår till exempel också hälsa och sjukdomar. Ingen ska således få ett sämre bemötande på grund av hiv, andra sjukdomar eller om du är gravid.

I Värmland har Migrationsverket ett antal skyddade boenden för våldsutsatta eller hotade kvinnor och män. Dessa boenden är inte bokningsbara i Migrationsverkets register utan hanteras speciellt. Migrationsverket kan även ordna enskilt boende för hbtq-personer, vid religionskonvertering samt personer med funktionshinder om dessa riskerar att diskrimineras eller utsätts för våld.

ANDRA MYNDIGHETERS HANDLÄGGNING

SKATTEVERKET

SKYDDADE PERSONUPPGIFTER

”Skyddade personuppgifter” är en samlingsrubrik som Skatteverket använder för de olika skyddsåtgärderna sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter. Enligt 22 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen är uppgifter inom folkbokföringsverksamheten i regel offentliga. Sekretess gäller om det av särskild anledning kan antas att en person, eller någon närstående, kan lida skada eller men om uppgifter om personen lämnas ut.

SEKRETESSMARKERING

I de fall skattekontoret på förhand kan bedöma att utlämnande av uppgifter om en person kan förorsaka personföljelse eller annan skada kan en så kallad markering för särskild sekretessprövning (så kallad sekretessmarkering) sättas för personen i folkbokföringsdatabasen. En sådan bedömning på förhand kan exempelvis grundas på att personen själv redogör för omständigheterna.

Exempel på en situation då personuppgifter kan skyddas är när en person begär att hennes adress inte ska lämnas ut till en tidigare partner eftersom det finns ett konkret hot om att hen ska utsätta personen för skada. Detsamma gäller en politisk flykting som vill skydda sig mot repressalier från meningsmotståndare. Det finns inte några formella krav för att få en sekretessmarkering. Någon form av intyg, exempelvis från polis eller socialtjänst, eller annan utredning som styrker åberopade förhållanden bör finnas som underlag för bedömningen. En allmänt uttalad motvilja mot att ha kontakt med en annan person är inte tillräckligt skäl för en sekretessmarkering.

Markeringen ska fungera som en varningssignal så att en noggrann prövning görs innan några uppgifter om personen lämnas ut. En sekretessmarkering innebär inte någon absolut sekretess. Vid en begäran om utlämnande av personuppgifter ska myndigheten göra en självständig sekretessbedömning. Vid bedömningen kan myndigheten komma fram till att uppgifterna ska lämnas ut. Alla personer som berörs av en hotsituation, exempelvis samboende personer, bör ha motsvarande skydd så att den hotade inte kan spåras upp via kända familjerelationer. Skatteverket aviseras sekretessmarkeringen till andra myndigheter tillsammans med övriga uppgifter om personen. Markeringen innebär alltså inte att sekretessbelagda uppgifter utesluts i aviseringen. När sekretessmarkeringen tas bort aviseras detta. Sekretessmarkeringen förhindrar inte till exempel rättsvårdande instanser att komma i kontakt med personen. Myndigheter som av legala skäl behöver uppgifterna får det.

I övrigt ger Skatteverket service till dem som vill nå en skyddad person genom att vidarebefordra postförsändelser till denne. Denna service är främst till privata företag som inte får adressuppgift från folkbokföringens aviseringsssystem. Myndigheter bör om de har adressuppgiften skicka posten direkt till personen för att inte i onödan fördröja ärendehantering. Vill någon använda Skatteverkets förmedlingstjänst så är adressen dit: Skatteverket, Förmedlingsuppdrag, Box 2820, 403 20 GÖTEBORG.

Gör följande med den post som du vill att Skatteverkets postförmedlingsservice ska förmedla: Det brev som ska förmedlas ska läggas i ett slutet kuvert. Kuvertet ska ha uppgift om avsändaradress så att Skatteverket kan returnera försändelsen om vi inte kan nå mottagaren. På kuvertet ska du skriva mottagarens personnummer och, om möjligt, mottagarens fullständiga namn. Du ska sedan lägga kuvertet i ett ytterkuvert som sänds till Skatteverkets postförmedlingsadress. Flera försändelser kan givetvis läggas i samma ytterkuvert. Posten kommer att förmedlas till mottagaren oavsett var mottagaren bor.

KVARSKRIVNING

Ett annat sätt att skydda personuppgifter i folkbokföringen är att genom beslut om kvarskrivning enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) medge en person vid flyttning att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten i högst tre år. Kravet för en person att få bli kvarskrivna är att han av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier på annat sätt. Omständigheterna ska i princip motsvara dem som gäller för meddelande av kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Fördelen med kvarskrivning är att den verkliga bostadsorten inte framgår av folkbokföringsregistret och därmed inte heller sprids till aviseringsmottagarna. Den gamla adressen tas bort och personen registreras som "på församlingen skriven". Skattekontorets adress anges som en särskild postadress. Det som aviseras till andra myndigheter är en flyttning där personen blivit "på församlingen skriven" och med den särskilda postadressen. All post går då till skattekontoret vars chef har den faktiska adressen manuellt förvarad och kan vidarebefordra posten.

FINGERADE PERSONUPPGIFTER

Vid särskilt allvarliga hot kan en person medges att använda annan identitet. Beslut om detta meddelas av Rikspolisstyrelsen (RPS) efter ansökan. Den nya identiteten registreras på ett sådant sätt att det inte framgår att det rör sig om fingerade personuppgifter. Kopplingen mellan identiteterna finns endast hos RPS.

Ytterligare information om skydd av personuppgifter kan lämnas av Skatteverket.

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

BROTSSKADEERSÄTTNING

Ett brottsoffer kan ha rätt till ersättning från staten om en dömd gärningsperson inte kan betala skadeståndet och om brottsoffret inte har någon försäkring som täcker hela skadan. Ersättningen kallas brottsskadeersättning och handläggs av Brottsoffermyndigheten. För att en person som blivit utsatt för brott ska kunna få brottsskadeersättning måste brottet polisanmälas. Dessutom måste hon eller han ha undersökt möjligheterna till skadestånd och ersättning från sitt försäkringsbolag. Brottsoffret måste ansöka om brottsskadeersättning inom tre år efter att brottet begicks, förundersökningen lades ned eller domen efter rättegången vann laga kraft och inte längre kan överklagas.

Brottsoffermyndigheten ger också ersättning till barn som bevittnat våld mellan närstående. För att ha rätt till denna ersättning krävs att gärningspersonen döms och att det av dom eller annan utredning framgår att barnet har sett eller hört brottet.

Barn som utsatts för brott har alltid rätt att ansöka om brottsskadeersättning till den dag hon eller han fyller 21 år. Är barnet under 18 år får hon eller han inte ansöka om brottsskadeersättning själv. Istället är det vårdnadshavaren, eller vid gemensam vårdnad båda vårdnadshavarna, som ska ansöka för barnets räkning. Ansökan får göras av endast den ena vårdnadshavaren om den andra vårdnadshavaren har begått brottet eller om det finns särskilda skäl.

Mer information om brottsofferfrågor, ekonomisk ersättning i samband med brott och ansökningsblanketter för brottsskadeersättning finns på www.brottsoffermyndigheten.se.

Brottsoffermyndigheten har också webbplatsen www.jagvillveta.se som riktar sig direkt till barn och unga som har utsatts för brott.

KONTAKTER

KONTAKT	TELEFONNUMMER	WEBBPLATS	E-POST
NATIONELLA TELEFONNUMMER ATT HÄNVISA TILL			
UMO (ungdomsmottagning på nätet)		www.umo.se	info@umo.se
Heder.nu/RFSL Rådgivningen Skåne	040- 611 99 51	www.heder.nu	
Barnombuds mannen	08-692 29 50	www.barnombuds mannen.se	
Kvinnofrids linjen	020-50 50 50	www.kvinnofrids linjen.se	
Preventell hjälplinjen vid önskad sexualitet	020-66 77 88	www.preventell.se	info@preventell.se
1177 Vårdguiden	1177	www.1177.se	
Publikationen Inte ditt fel	08-566 219 0	www.mucl.se	info@mucl.se
Jag vill veta		www.jagvillveta.se	
BRIS - vuxen	08-598 888 00	www.bris.se	info@bris.se
BRIS - barnens hjälptelefon	116 111	www.bris.se	info@bris.se
Terraferm -jourtelefon på 20 olika språk	020-52 10 10	www.terraferm.org	info@terraferm.org
Skatteverket	0771-567 567	www.skatteverket.se	

Observera att dessa listor inte är heltäckande och att kontaktuppgifter kan bli inaktuella.

KONTAKT

Barnahus Värmland

TELEFONNUMMER

054-540 49 09/540 49 11

WEBBPLATS

www.karlstad.se

E-POST

barnahusvarmland@karlstad.se

BROTTSOFFERJOUREN I VÄRMLAND

Värmland

054-18 28 88

www.varmland.boj.se

info@varmland.boj.se

Rådgivningen Stella

073-584 91 45

stella@varmland.boj.se

Västra Värmland

0570-104 54

info@vvarmland.boj.se

Östra Värmland

0550-122 20

www.ostravarmland.boj.se

info@ostravarmland.boj.se

KRISMOTTAGNING FÖR MÄN I VÄRMLAND

Karlstad

054-18 01 54

www.karlstad.se

krismottagningenforman@karlstad.se

Kristinehamn

072-529 21 03

www.kristinehamn.se

krismottagning@kristinehamn.se

Norra Värmland

0563-54 12 27/54 12 26/54 12 16

Munkfors, Hagfors, Sunne, Torsby

070-662 11 26

www.munkfors.se

KVINNOJOURER I VÄRMLAND

Alla Kvinnors Hus, Karlstad

054-18 30 34

www.karlstadskvinnojour.se

akh.karlstad@roks.se

Clarajouren Årjäng

0730-61 29 06

www.clarajouren.n.nu

clarajouren@hotmail.com

Kvinnojouren Eva, Arvika/Eda

070-537 95 67

www.kvinnojoureneva.wordpress.com

eva.arvika@roks.se

Kvinnojouren Duvkullan Hagfors/Munkfors	073-807 16 07, 073-807 22 69	rosa.carlbrink@telia.com
Kvinnojouren i Filipstad och Storfors	0590-122 21	kvinnojouren.flipstad@telia.com
Kvinnojouren Frida Säfte/Åmål	0533-68 17 36	frida@kvinnojourenfrida.se
Kvinnojouren i Sunne		
Kvinnojouren i Torsby Klarälvdalen	0560-146 44; 070-523 81 40	kvinnojourentorsby@hotmail.com
Tjejjouren Karlstad	072-746 67 61	karlstads_tjejjour@hotmail.com

NÄTVERKET MYNDIGHETSAMVERKAN VÅLD I NÄRA RELATIONER I VÄRMLANDS LÄN

Aktuell förteckning finns på www.lansstyrelsen.se/varmland

Polisområde Värmland	114 14	www.polisen.se	registrator.bergslagen@polisen.se
Aklagarmyndigheten	010-562 66 60	www.aklagare.se	registrator.ak-karlstad@aklagare.se
Kriminalvården	054-776 41 00	www.kriminalvarden.se	
Landstinget i Värmland	054-61 50 00	www.liv.se	info@liv.se
Representanter för länets 16 socialtjänster: Sunne, Grums, Hagfors, Karlstad, Kristinehamn och Arvika.			
Representanter för förskola och skola: Årjäng och Karlstad.			
Försäkringskassan	0771-524 524	www.forsakringskassan.se	
Migrationsverket	0771-235 235	www.migrationsverket.se	

KONTAKT	TELEFONNUMMER	WEBBPLATS	E-POST
RFSL Värmland	054-15 20 90	www.rfsl.se/varmland	info@varmland.rfsl.se
KOMMUNER			
På kontorstid sök arbetsledare eller socialsekreterare via växel. På icke kontorstid sök socialjour, socialtjänstens ordförande eller polis.			
Arvika kommun	0570-816 00	www.arvika.se	arvika.kommun@arvika.se
Eda kommun	0571-281 00	www.eda.se	kommun@eda.se
Filipstads kommun	0590-611 00	www.filipstad.se	kommun@filipstad.se
Forsåga kommun	054-17 20 00	www.forsaga.se	kommun@forsaga.se
Grums kommun	0555-420 00	www.grums.se	kommunstyrelse@grums.se
Hagfors kommun	0563-185 00	www.hagfors.se	kommun@hagfors.se
Hammarö kommun	054-51 50 00	www.hammaro.se	kommun@hammaro.se
Karlstads kommun	054-540 00 00	www.karlstad.se	karlstadskommun@karlstad.se
Kils kommun	0554-191 00	www.kil.se	kommun@kil.se
Kristinehamns kommun	0550-880 00	www.kristinehamn.se	kommunen@kristinehamn.se
Munkfors kommun	0563-54 10 00	www.munkfors.se	kommun@munkfors.se
Storfors kommun	0550-651 00	www.storfors.se	storfors.kommun@storfors.se
Sunne kommun	0565-160 00	www.sunne.se	kommun@sunne.se
Säffle kommun	0533-68 10 00	www.saffle.se	kommun@saffle.se
Torsby kommun	0560-160 00	www.torsby.se	

Torsby kommun	0560-160 00	www.torsby.se	torsby.kommun@torsby.se
Årjängs kommun	0573-141 00	www.arjang.se	kommun@arjang.se
Samtalsakuten	054-18 00 50	www.karlstad.se	samtalsakuten@karlstad.se

NATIONELLA TELEFONNUMMER FÖR DIG SOM ARBETAR INOM OMRÅDET

Nationellt kompetensteam - konsultativt stöd	010-223 57 60		
Hedersrelaterat våld och förtryck			
TRIS (Tjejs rätt i samhället)	0774 – 40 66 00	www.tris.se	info@tris.se
Socialstyrelsen	075-247 30 00	www.socialstyrelsen.se	socialstyrelsen@socialstyrelsen.se
Inspektionen för vård och omsorg	010-788 50 00	www.ivo.se	registrator@ivo.se
Nationellt centrum för kvinnofrid	018-471 00 00	www.nck.uu.se	info@nck.uu.se
Somaya - telefonjour på åtta språk	020-81 82 83	www.somaya.se	info@somaya.se

KÄLLFÖRTECKNING

AKTUELLA LAGAR OCH FÖRORDNINGAR

- Brottsbalken (1962:700)
- Brottskadelagen (1978:413)
- Folkbokföringslagen (1991:481)
- Förundersökningskungörelse (1947:948)
- Förvaltningslagen (1986:223)
- Lagen (1988:688) om kontaktförbud
- Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande
- Lag (1988:609) om målsägandebiträde
- Lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
- Lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn
- Lag (2012:776) om ändring i socialtjänstlagen
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
- Rättegångsbalken (1942:740)
- Socialtjänstlagen (2001:453)
- Skollag (2010:800)
- Hälsa- och sjukvårdslag (1982:763)
- Patientlag (2014:821)
- Tandvårdslag (1985:125)
- Utlänningslagen (2005:716)

OFFENTLIGA PUBLIKATIONER

- Betänkande 2002/03:SOU15. *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer*. Socialutskottet.
- Framställning och redogörelse 1999/2000:JO1. *Justitieombudsmännens ämbetsberättelse*.
- Regeringens skrivelse 2007/08:39. *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*.
- Regeringens skrivelse 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet*.
- SOU 2001:72. *Barnmisshandel – att förebygga och åtgärda*. Socialdepartementet.

SOCIALSTYRELSEN OCH STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

Statens offentliga utredningar (2009). *Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld*. SOSFS 2009:22.

Socialstyrelsen (2011). *Våld – En handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld*. Artikelnummer 2011-6-9.

Socialstyrelsen (2012). *Socialnämndens ansvar för polisanmälan vid misstanke om brott mot barn*. Artikelnummer 2012-4-1.

Socialstyrelsen (2012). *Kvinnor och barn i rättens gränsland. Betänkande av Utredningen om kvinnor som utsätts för våld efter att ha beviljats uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning*. Artikelnummer 2012:45.

Statens offentliga utredningar (2012). *Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap*. Artikelnummer 2012:35.

Socialstyrelsen (2014). *Att vilja se, vilja veta och att våga fråga – vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet*. Artikelnummer 2014-10-30.

Socialstyrelsen (2014). *Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*. Artikelnummer 2014-6-5.

Statens offentliga utredningar (2014). *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. SOSFS 2014:4.

Statens offentliga utredningar (2014). *Våld i nära relationer - en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete*. SOU 2014:49.

Statens offentliga utredningar (2014). *Handläggning av ärenden som gäller barn och unga*. SOSFS 2014:6.

Statens offentliga utredningar (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck - Slutbetänkande av Utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor* SOU 2015:55.

Socialstyrelsen (2015). *Kvalitet i skyddade boenden*. Artikelnummer 2015-7-3.

Socialstyrelsen (2015). *Flickor och kvinnor i Sverige som kan ha varit utsatta för könsstympning - En uppskattning av antalet*. Artikelnummer 2015-1-32.

Socialstyrelsen (2016). *Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2016-6-37.

Socialstyrelsen (2015). *Partnerkontrakt: Säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling - En studie av en försöksverksamhet*. Artikelnummer 2015-3-21.

Socialstyrelsen (2016). *Vägledning för elevhälsan*. Artikelnummer 2016-11-4.

LÄNSSTYRELSENA

Länsstyrelsen Östergötland (2011). *Våga göra skillnad*. Löpnummer 2011:14.

Länsstyrelsen Västra Götalands län (2013). *Social hållbarhet – årsbok om arbetet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län 2012*. Löpnummer 2013:22.

DIGITALA KÄLLOR

Uppsala universitet, Nationellt centrum för kvinnofrid. *Våld i nära relationer*. Tillgänglig: [http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/Våld i nära relationer](http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/Våld_i_nära_relationer) [2014-05-01]

Socialstyrelsen. *Våld i nära relationer*. Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition/> [2014-05-01]

Brottsoffermyndigheten. *Barn som bevittnat våld mot närstående*. Tillgänglig: [http://www.brottsoffermyndigheten.se/Ersättning/Brottskadeersättning/Barn som bevittnat våld mot närstående](http://www.brottsoffermyndigheten.se/Ersättning/Brottskadeersättning/Barn_som_bevittnat_våld_mot_närstående) [2014-05-01]

FN:s konvention om barnets rättigheter. Tillgänglig: <http://barnkonventionen.se/wp-content/uploads/2009/07/Barnkonventionenfullversion.pdf> [2017-03-15]

RUTINER

Länsstyrelsen Värmland. *Samordnad individuell plan vid våld i nära relation*. Tillgänglig: http://www.lansstyrelsen.se/varmland/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/manskliga-rattigheter/vald-i-nara-relationer/samordnad_individuell_plan.pdf [2015-11-25]

Region Värmland. *Regional samverkansrutin vid familjehemsplacering - handlingsplan vid skyddade personuppgifter/hemlig vistelseort*. Tillgänglig: http://www.regionvarmland.se/wp-content/uploads/2015/03/handlingsplan_vid_skyddade_personuppgifter_el-ler_hemlig_vistelseort_o.docx [2015-11-04]

ÖVRIGA PUBLIKATIONER

Isdal, Per: *Meningen med våld*, 2001, Gothia Förlag Stockholm

Bengtsson-Tops, Anita: Vi är många: övergrepp mot kvinnor som använder psykiatrin: en omfångsstudie, 2004, RSMH Hägersten

Engh Kraft, L. & Eriksson, U.-B. 2015. The School Nurse's Ability to Detect and Support Abused Children A Trust-Creating Process. *The Journal of School Nursing*, 31 353-362

Engh Kraft, L., Rahm, G. & Eriksson, U. 2016. School Nurses Avoid Addressing Child Sexual Abuse. *The Journal of School Nursing*.

**ETT STÖD TILL
DIG SOM KOMMER
I KONTAKT MED PER-
SONER SOM UTSÄTTS,
ELLER UTSÄTTER ANDRA,
FÖR VÅLD I NÄRA
RELATIONER.**

Denna handbok avser socialtjänsten, hälso- och sjukvården, polisen, åklagarkammaren och kriminalvården i Värmland när det gäller samarbete, handläggning och behandling rörande våld i nära relationer.

Även andra berörda myndigheter såsom exempelvis skola och ideella föreningar omfattas av arbetet mot våld i nära relationer och ses som viktiga aktörer för ett liv fritt från våld.

Handboken gavs ut 2014, reviderades 2015 och nu igen 2017.